

VRHUNAC TJEDNA

BAŠTINA Snimanje dokumentarnog filma o Krleži u režiji Željka Sen

Sa snimanja dokumentarca Željka Senečića: Rade Šerbedžija govori o Krleži

Ultimat hrvatski

Vedran JERBIĆ
Ines KOTARAC

Lik i djelo Miroslava Krleže i danas, trideset godina nakon njegove smrti, predstavljaju svojevrsnu enigm u kolektivnoj svijesti nacije, i koliko god da se spoznaje o njemu u nekom razdoblju mogu činiti konačnim, ostavština tog

velikog književnika svako malo se pokaže kao bunar bez dna iz kojeg se uvijek može dovoljno duboko zagrabiti i otkriti nešto novo.

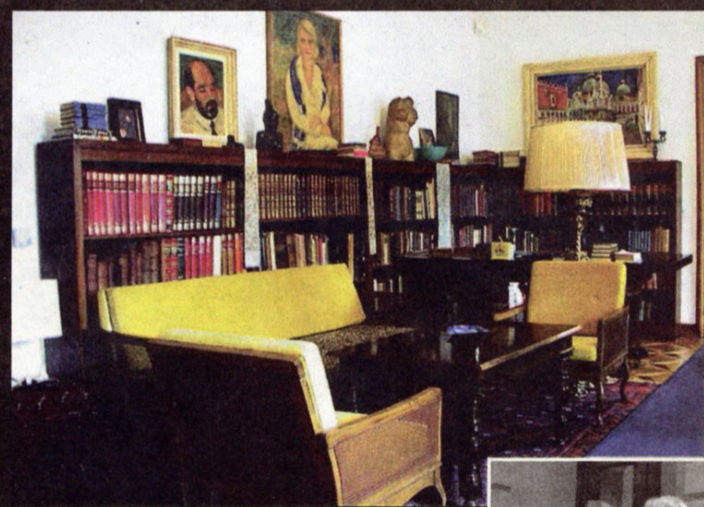
Stoga nimalo ne čudi da upravo ovih dana redatelj, scenarist, scenograf i slikar Željko Senečić u suradnji s povjesničarom književnosti Tomislavom Sabljakom, na zagrebačkim lokacijama snima dokumentarac o Miroslavu Krleži razgovarajući s brojnim svjedoci-

Krležin Gvozd kao buduća turistička atrakcija

Još jedna važna tema je i Krležin Gvozd, kuća u kojoj su Miroslav i Bela Krleža živjeli trideset godina. Nakon što je odlukom Skupštine grada memorijalna zbirka predana na skrb i upravljanje Muzeju grada Zagreba, cjelokupni fondus zbirke je srušen te je na dvadesetu godišnjicu smrti Miroslava Krleže, 29. prosinca 2001., otvoren za javnost. Stan je uređen upravo onako kakav je bio i u vrijeme kad su u njemu živjeli Miroslav i Bela Krleža. »Sav namještaj, knjige, slike i mnogi drugi umjetnički predmeti koje su skupili tijekom svog dugogodišnjeg, gotovo šezdesetogodišnjeg zajedničkog života, te baštini od svojih obitelji i rođaka, u ovoj je zbirci. Posjetitelji tu također mogu vidjeti bogatu Krležinu biblioteku i mnogo osobnih predmeta, pisama i fotografija. Također mogu upoznati Krležu kao pisca preko svih izdanja njegovih knjiga, i domaćih i prijevoda, preko plakata za predstave i putem vi-

deprojekcija isječaka iz uprizorenja njegovih drama, a na računalu mogu pogledati kronologiju života i rada i Miroslava i Bele«, kazala je Vesna Vrabec iz Muzeja grada Zagreba. Nažalost, Krležin Gvozd se može posjetiti samo utorkom od 11 do 17 sati, što nije prilagođeno mnogima koji u Zagreb navrate neki drugi dan u tjednu. Iz Muzeja tvrde da posjetitelja imaju mnogo, što grupnih posjeta učenika i studenata, ponajprije studenti povijesti umjetnosti, povijesti i muzeologije, što individualnih posjeta sugrađana i turista. Mnoge memorijalne kuće pisaca u svijetu jedne su od najatraktivnijih turističkih lokacija, primjerice u Parizu, Londonu, Beču, a Krležin Gvozd s ovakvim radnim vremenom i uz činjenicu da ga Turistička zajednica Grada Zagreba još nije ucrtała u svoj itinerar, teško da se može pretvoriti u obaveznu i atraktivnu lokaciju na turističkoj karti Zagreba.

Miroslav i Bela Krleža

Čičić otvara iznova brojna pitanja o tom velikanu hrvatske povijesti

Čak i oni koji ga ne vole, ne mogu ga zaobići

»Možda je devedesetih godina i bilo nekih pokušaja da se Krležu 'svrgne s trona kao karizmatičkog pisca socijalističkog razdoblja, no pokazalo se još jednom da veliki pisci i umjetnici općenito, čak i kad se nisu klonili politike, jesu po svojoj estetskoj vrijednosti i po univerzalnim istinama koje otkrivaju iznad svih ideologija. Današnja je Krležina pozicija stabilizirana, on je priznat kao neprijeporna veličina u kanonu hrvatske književnosti, a naravno da ima onih koji ga više ili manje vole, pa čak i ne vole, ali ga ne mogu zaobići«, kazao je Velimir Visković, krležolog i urednik »Krlježane«.

ivni celebrity e književnosti

ma iz onoga vremena poput Josipa Vanište, Nedjeljka Fabrija, Štanka Lasića, Slavka Goldsteina, Eduarda Galića, Predraga Matvejevića, Georgija Para, Rade Šerbedžije, Pere Kvrđića, Igora Mandića, Borisa Buzančića...

»Moj prvi pokušaj da snimim dokumentarac o Krleži je propao. Bilo je to početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Promatrao sam iz automobila kako Krleža i Hegedušić šetaju po Rokovom perivoju. Kišilo je. Hegedušić je držao kišobran, hodali su polako, pušili su, Krleža je govorio, Hegedušić je slušao. Mene je u to vrijeme više interesirao Hegedušić od Krleže. Gledao sam tu scenu i pomislio kakav bi to bio dokumentarac. Drugi dan sam u Jadran filmu s direktorom Suljom Kapićem dogovorio snimanje dokumentarca o Krleži i Hegedušiću i obojica su bili uvjereni da ovaj drugi neće pristati. Kada se činilo da je sve riješeno, otišao sam kao scenograf s Krešom Golikom na snimanje serije 'Gruntovčani' koje je trajalo nekoliko mjeseci, no kada sam se vratio u Zagreb Hegedušić je bio teško bolestan i ubrzo je umro«, objašnjava Senečić kako je počela njegova filmska priča o tom velikom književniku.

Bila su to drugačija vremena prisjeća se Senečić: »Kada su se naši filmski dokumentaristi bavili svojim zavičajima, uspješno su na europskim festivalima prezentirali balkansku egzotiku, male seoske priredbe i starice koje u kamenjarima žive s kozama. Bilo je to vrijeme kada je, da se snimi film, trebala teška kamera, tonski snimatelj, rasvjeta, skupa vrpca, laboratorij, montaža i prava produkcija.«

Drugu priliku, kako kaže, propustio je dok je radio kao scenograf na filmu »Put u raj«. Bilo je to također početkom sedamdesetih godina, a scenarij je potpisao

upravo Krleža. Film je na kraju bio obezvrijeđen neprikazivanjem na pulskom festivalu čiji ga je žiri odbio. Za vrijeme snimanja »Put u raj« Krleža se često pojavljivao na setovima, bilo u Zagrebu ili izvan njega negdje na terenu, i Senečić tvrdi da ga je film kao medij zanimao, to pretvaranje riječi u sliku.

Treću priliku Senečić dobiva ove godine u suradnji s Interfilmom i njihovim direktorom Ivanom Maločom te kreće u realizaciju čije je snimanje počelo baš na dan Krležine smrti krajem prosinca. »Snimit ću jedan, a montirati dva filma«, kaže Senečić najavljujući kako će jedan biti kraći, oko trideset minuta, i bit će namijenjen prikazivanju u školama, te dulji u trajanju otprilike sat vremena. Film će biti podijeljen u sedam tematskih cjelina i obuhvaćat će svako razdoblje njegova života, a Senečić će zagrebati i po Krležinoj političkoj strani, susretima i sukobima na ljevici.

»Narod smo koji ne pamti. Ne pamti ni dobro ni loše. Ne zanima ga ni prošlost ni budućnost«, reći će Senečić i podsjetiti kako je pokojni Zvonimir Berković znao reći da smo »narod koji o sebi laže« i upravo se tu skriva najveća motivacija za snimanje ovog dokumentarca.

Proniknuti u mit, demistificirati Krležu, izbaviti makar djelić njegove prošlosti od zaborava - to je cilj Željka Senečića i njegove filmske ekipe koja trideset godina od odlaska velikana nastoji rekonstruirati ono što je ostalo iza njega. »Svaki sudionik u našem filmu o Krleži govori isključivo ono što je njihovo osobno iskustvo ili rad na djelu Miroslava Krleže. Teško je reći nešto novo, a opet na drugi način sve je uvijek o Krleži novo. Generalno, kada se govori o ljudima kojih više nema i o njima snimaju filmovi, treba

znati da se mrtvi ne mogu braniti od istina, izmišljotina ili laži. Oni ovisе o poštenju, savjesti i talentu ljudi koji rade filmove o njima«, kaže Senečić i nastavlja kako je o Krleži trebalo snimiti film dok je bio živ. »Film u kojem bi i Krleža govorio o Krleži. Taj se film nije snimio, kao što se nije snimio ni film o Ranku Marinkoviću ili Slavku Kolaru. Sada je zadnji trenutak da se o Krleži snimi film s osobama koje se sjećaju Krleže, koje su s Krležom radile, razgovarale i koje su Krležu slušale.«

Naravno, filmski medij tek je jedan dio priče o Miroslavu Krleži i nije jedini koji se pokušava uhvatiti za skute njegove ostavštine.

Željko Senečić

Kad se govori o ljudima kojih više nema i o njima snimaju filmovi, treba znati da se mrtvi ne mogu braniti od istina, izmišljotina ili laži. Oni ovisе o poštenju, savjesti i talentu ljudi koji o njima snimaju filmove, tvrdi Senečić

U lektirama su njegove knjige neizostavne, njegove drame se često postavljaju na pozornicama, tiskaju se knjige o njemu, razgovori s njim i sjećanja na njega, a njegov je stan pretvoren u memorijalni prostor. Reklo bi se, Krleža je živiji nego ikad.

Božićno i novogodišnje vrijeme, kada je godišnjica smrti ovog najvećeg i najplodnijeg hrvatskog pisca, ne prođe, a da se Krleža ne spomene, da se ne objavi pokoji tekst u novinama i ne snimi televizijski prilog. Ove godine ušli smo u godinu kada će se obilježiti trideset godina od njegove smrti pa će, kao što je to obično za okrugle godišnjice, naglasak na Krleži biti veći nego drugih godina. Dvadesetu obljetnicu smrti označilo je otvaranje sanduka s njegovom ostavštinom, građa je to koja još čeka svoje pretraživače i interprete, a što će biti u ovoj godini, tek će se vidjeti.

Prošle godine objavljene su dvije knjige koje su upravo u svojim dijelovima u kojima se bave Krležom bile zanimljive, a jedna čak i podigla prašinu. Prva je »Skizzenbuch 1932-2010« slikara Josipa Vanište, koja donosi iznimno negativne i kontroverzne Krležine izjave, izrečene u privatnim razgovorima, o brojnim velikanima hrvatske kulture, od Antuna Branka Šimića i Ive Andrića do Ljube Babića i Tina Ujevića.

»Koliko je Krleža intrigantan kao pisac govori i činjenica da je jedan naš popularni politički tjednik ovog ljeta u nekoliko nastavaka serijalizirao komentare Vaništine knjige razgovora s Krležom, najavljujući te tekstove na naslovnici, procjenjujući, očito, da je Krleža tema koja privlači čitatelje, reklo bi se da je Krleža zapravo naš jedini pisac koji je u našoj javnosti percipiran kao ultimativni celebrity«, kazao je Velimir Visković.

Druga knjiga je autobiograf-

ska-biografski kolaž Latice Ivanišević »Slušaj i gledaj, Latice« u kojem se, između ostalog, donose zapisi o intimnim druženjima, ručkovima i razgovorima sa slavnim piscem. Rijetki su oni koji se mogu pohvaliti da su pročitali cijelog Krležu, jer njegov opus uistinu zastrašuje svojom veličinom. Za saznati koliko ljudi čita Krležu, koliko će ih danas posegnuti za romanom »Na rubu pameti« ili zbirkom pripovijesti »Hrvatski bog Mars«, morala bi se napraviti jedna podrobna anketa. Ipak, vjerojatno postoje i oni koje će zanimati da će se ovih dana objaviti Krležina zbirka novela »Tisuću i jedna smrt« koja je izdana 1933. godine u izdavačkoj kući Minerva, no zatim je odmah pušćena.

»Trenutno se ne piše ni jedan doktorat na temu nekog Krležina djela, no radi se poneki diplomski rad, a i njih je osjetno manje nego prije«, kazao nam je Krešimir Nemeč, profesor na zagrebačkom studiju kroatistike. Iako je personalna enciklopedija »Krlježijana« odgovorila na brojna pitanja vezana uz Krležin opus, svaka nova generacija dolazi s novim pitanjima. Tako su danas interesantne teme poput »Žene u Krležinim dramama« ili »Status umjetnika u Krležinom opusu«, a svakako će se netko prije uhvatiti analize Krležinih autobiografskih zapisa, nego »Povratka Filipa Latinovića«.

»Na Krležu se danas gleda kao i na svaku pojavu, a to je pogled u kojem prevladava estradni kriterij. Krleža je odjednom interesantan, no ne mislim da je hrvatskim elitama zapravo zanimljiv«, kazao je kratko i jasno krležolog Vlaho Bogišić. Odgovoriti na pitanje što Krleža znači danas gotovo je nemoguće, a možda će dokumentarni film, koji će na proleće biti gotov, dati barem približan odgovor.